

Випускники ТДАТУ прославили свій навчальний заклад як на теренах України, так і далеко за її межами. Серед них: герої України, герої Соціалістичної Праці; заслужені працівники сільського господарства, промисловості, освіти; депутати Верховної Ради; керівники міністерств і відомств; керівники ВНЗ, видатні вчені; голови обласних і районних державних адміністрацій; керівники підприємств у різних галузях народного господарства.

Сьогодні ТДАТУ є одним із провідних ВНЗ України, що стрімко розвивається, поєднуючи свої перевірені часом традиції з кращими інноваційними розробками європейського та світового рівня.

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ: ВІД ВИТОКІВ КОМЕРЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДО СУЧАСНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИШУ

Черевко О.І., д-р техн. наук, проф.,

Міносян А.С., канд. іст. наук, проф.,

Петренко Н.В., канд. пед. наук, доц.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Розвиток і формування комерційної освіти в Харкові не можна розглядати без урахування загальних тенденцій та подій, що відбувалися навколо цього процесу в Лівобережній Україні. З одного боку, промисловий переворот, розвиток транспортної інфраструктури, розширення внутрішньої та зовнішньої торгівлі, товарно-грошових відносин, поява у зв'язку з цим нових спеціальностей вимагали збільшення кількості відповідних спеціалістів різного ступеня кваліфікації: бухгалтерів, комівояжерів, прикажчиків, товарознавців, комерційних кореспондентів, біржових маклерів, керівників (управляючих), перекладачів, правознавців у галузі комерційного права тощо. В умовах розвитку промислово-торговельного капіталу постійно відчувався попит на комерційні кадри, який не можна було задовольнити лише шляхом практичної виучки, як це було раніше.

Це стало потужним соціальним чинником для створення якісно нових навчальних закладів. За таких умов перед тодішньою системою професійної освіти постало досить важливе завдання: підвищення загального рівня грамотності вже вільного населення та надання соціальної перспективи вихідцям із «нижчих станів».

3 жовтня 1893 р. опівдні відбулося освячення й відкриття Харківського комерційного училища імператора Олександра III. У рік відкриття до комерційного училища було зараховано 68 учнів, але з

кожним роком їхня кількість збільшувалася. Разом із популярністю комерційного училища серед населення Харкова розвивався й сам навчальний заклад.

Під впливом тих самих соціально-економічних причин, які спричинили появу слобожанських комерційних навчальних закладів середнього рівня, у торгових і промислових колах регіону виникла ідея про заснування вищої комерційної школи Харкова. Для цього в місті були всі умови. З одного боку, Харків був великим культурним, науковим і торгово-промисловим центром Східної України з великим регіоном, що знаходився у сфері його впливу, який мав нагальну потребу в підготовці спеціалістів із вищою економічно-комерційною освітою. З іншого боку, в Харкові було вже декілька урядових вищих навчальних закладів, зокрема найстаріший університет, який готував кваліфікованих викладачів, які могли б викладати і у вищому комерційному навчальному закладі. Ураховуючи це, особи, зацікавлені у створенні такого закладу, на попередніх нарадах дійшли висновку, що засновником має стати Харківське купецьке товариство. Уже в березні 1916 р. курси було перетворено на Харківський комерційний інститут з правами вищих урядових навчальних закладів.

1920-ті роки характеризуються частими структурними змінами у ВНЗ. Серед засновників ХІНГ були відомі вчені: В.М. Гордон (із 1925 р. академік АН УРСР), В.Ф. Левицький (із 1925 р. академік АН УРСР), М.І. Палієнко (із 1930 р. академік АН УРСР), Й.А. Трахтенберг (із 1939 р. академік АН УРСР), професори О.О. Раєвський, В.О. Ястржемський, О.М. Анциферов, Б.В. Попов, П.І. Фомін.

У 1935 р. відповідно до постанови РНК УСРР і ЦК КП(б)У № 1519 від 31 жовтня Український інститут державної торгівлі й Харківський планово-економічний інститут споживчої кооперації об'єдналися в Український інститут радянської торгівлі, що почав функціонувати з 1 вересня 1936 р. У 1940 р. Український інститут радянської торгівлі у зв'язку з утворенням у 1939 р. Львівського інституту радянської торгівлі змінює назву на Харківський інститут радянської торгівлі (Постанова РНК УРСР № 975 від 5 липня 1940 р.).

У вересні 1941 р. заняття в інституті припинилися «до особливого розпорядження», а будинок віддали під шпиталь. 24 жовтня 1941 р. у місто ввійшли окупанти. Лише через два роки, у IV кварталі 1943 р., заняття було поновлено. Директором призначено Олексія Даниловича Іванчихіна, який до 1941 р. виконував обов'язки завідуючого навчальною частиною. У вересні 1945 р. відкрили свої двері для студентів 22 аудиторії та 11 обладнаних лабораторій (було

виділено 175 000 крб). Інститут був підпорядкований Міністерству торгівлі УРСР до квітня 1946 р., коли, відповідно до указу Президії ВР СРСР та наказу МВО СРСР і МТ СРСР № 138/192 від 31.05.46, його перевели в підпорядкування МВО СРСР. Студенти ХІРТУ навчалися на трьох факультетах: товарознавчому, торговельно-економічному та обліково-економічному.

Згідно з Постановою Президії ЦК КП України від 4.07.1959 р., Постановою РМ УРСР № 1220 від 14.08.1959, відповідно до наказу МТ УРСР № 301 від 28.08.1959 ХІРТ переведено з м. Харкова до м. Сталіно. У Харкові по вул. Юмовській, 4 і пл. Тевелева, 21 із 1 січня 1960 р. організовано вечірньо-заочний філіал. На базі цього факультету 1 липня 1967 р. створено Харківський інститут громадського харчування, який очолив професор І.Г. Бережний.

На момент відкриття у складі інституту функціонували два факультети зі стаціонарною формою навчання:

- технологічний факультет, що готував фахівців зі спеціальностей «Технологія та організація громадського харчування», «Машини й апарати харчового виробництва (спеціалізація «Обладнання підприємств торгівлі та громадського харчування»);

- економічний факультет зі спеціальностями «Економіка торгівлі» (спеціалізація «Економіка громадського харчування»), «Бухгалтерський облік» (спеціалізація «Облік у громадському харчуванні»). Також в інституті існував торговий факультет із вечірньою та заочною формами навчання, на якому готували фахівців зі спеціальностей «Товарознавство й організація торгівлі промисловими товарами», «Товарознавство й організація торгівлі харчовими товарами». У 1967–1968 навчальному році в інституті працювали 15 кафедр.

На початку 1980-х рр. в інституті працювало 210 науковців, більше половини викладачів мали вчені звання. На п'яти факультетах діяло 19 кафедр. Економічна ефективність від упровадження результатів науково-дослідних робіт під керівництвом професорсько-викладацького колективу інституту становила понад 100 тис. крб. Із 1988 по 1991 р. колектив інституту очолював професор М.І. Беляєв.

Від початку 1990-х рр. перед інститутом постала проблема модернізації підготовки студентів з урахуванням вимог часу. Із 1991 р. ректором Харківського інституту громадського харчування був призначений професор О.І. Черевко.

20 квітня 1994 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 224 на базі інституту громадського харчування створено Харківську державну академію технології та організації харчування (ХДАТОХ).

У грудні 1997 р. ректор академії проф. О.І. Черевко й очолюваний ним навчальний заклад отримали нагороду як переможці міжнародної програми «ЕРТСМЕЙКЕР», мета якої – заохочення осіб, які за результатами висновку незалежних експертів найбільше вплинули на сучасність. У 1998 р. в академії відбулася перша науково-практична конференція, присвячена 60-річчю професора, д.т.н., члена-кореспондента ВАСГНІЛ М.І. Беляєва. У ній узяли участь учені різних країн, зокрема Молдови, Росії, Румунії. У 1998 р. в академії у складі центру довузівської та професійної підготовки створено підготовче відділення для іноземних громадян.

1 березня 2001 р. відбулася церемонія нагородження лауреатів рейтингу «Харків'янин століття», серед яких був ректор Харківської державної академії харчування та торгівлі проф. О.І. Черевко.

Розпорядженням № 577-р Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. та наказом № 628 Міністерства освіти і науки України від 1 листопада 2002 р. Харківська державна академія технології та організації харчування перейменована на Харківський державний університет харчування та торгівлі. Статут університету був затверджений Міністерством освіти і науки України 12 грудня 2002 р. Університет є вищим навчальним закладом четвертого рівня акредитації, що проводить освітню діяльність, пов'язану з підготовкою фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст, магістр, а також довузівську підготовку, підвищення кваліфікації, перепідготовку, підготовку та атестацію наукових кадрів тощо. Водночас із перейменуванням колектив університету був обраний лауреатом рейтингу кращих підприємств України, а ХДУХТ включено до реєстру 100 кращих підприємств України 2002 р.

У сучасних умовах університет харчування та торгівлі продовжує свої славетні традиції, залишається в авангарді сучасних вищих навчальних закладів України, активно використовуючи новітні методики й технології за кращими європейськими і світовими стандартами.